

Prof. RNDr. Antonín Dlouhý, CSc.

tel: (+420) 532 290 412, fax: (+420) 541 218 657, e-mail: dlouhy@ipm.cz

Posudek disertační práce RNDr. Jitky Stráské: Physical properties of ultrafine-grained magnesium based alloys prepared by various severe plastic deformation techniques

Dosažení kombinace vysoké mechanické pevnosti a vysoké tažnosti konstrukčních materiálů je trvale předmětem intenzivního výzkumu ve významných světových materiálových laboratořích. Kovy a slitiny s těmito vlastnostmi mají značný potenciál vzhledem k aplikacím v technické praxi. Moderní hořčíkové slitiny v tomto smyslu představují významnou skupinu materiálů, a to zejména pro svou nízkou specifickou hmotnost. Jak vyplývá i z literární rešerše prezentované v předkládané práci, systematické snahy o zvýšení pevnosti a tažnosti hořčíkových slitin lze ve světové literatuře sledovat minimálně v období několika posledních desetiletí. Metody využívající SPD otevírají na tomto poli zcela nové možnosti. Z uvedených důvodů proto považují předkládanou práci za vysoce aktuální a to jak pro obor základního výzkumu v oblasti materiálové fyziky tak i z pohledu možných inženýrských aplikací.

Předkládaná práce o rozsahu 117 stran je přehledně členěna do sedmi kapitol a v závěru obsahuje seznam literárních odkazů čítající 160 položek, které shrnují aktuální stav studované problematiky a mapují poslední vývoj v oblasti základního výzkumu metod SPD, a to i se zřetelem k aplikaci těchto metod pro zpevnění hexagonálních kovů. Kapitola 4 je věnována stručnému avšak výstižnému popisu použitých experimentálních metod. Zde bych chtěl vyzdvihnout skutečnost, že, zejména v oblasti charakteristiky vlastností a mikrostruktury SPD zpracovaných vzorků (metody ECAP a HPT), disertantka využila (ku prospěchu věci) neobvykle široké spektrum experimentálních technik. Testování mechanických vlastností bylo provedeno měřením mikrotvrdosti, struktura deformované a dále tepelně zpracované slitiny byla zkoumána pomocí EBSD, PAS, XRD, TEM a ACOM-TEM. Podle mého názoru je metodická stránka jednou z hlavních předností a podstatným přínosem práce.

Dosažené experimentální výsledky a jejich zpracování bezpochyby snesou náročná mezinárodní měřítka. O této skutečnosti svědčí i fakt že mnoho výsledků prezentovaných v předkládané práci již bylo publikováno ve významných mezinárodních časopisech věnovaných materiálovému výzkumu. V této souvislosti však poněkud rušivě působí pasáže textu (viz. např. text na stranách 35, 43, 44, 49, 52, 75, 87, 88, 91, 92 a 93), kdy disertantka odkazuje na publikace, které obsahují její vlastní výsledky či popisy metod, a tyto jsou, implicitně důležité i pro předkládanou práci. Pokud jsou tyto výsledky v disertační práci použity, měly by být v předkládané práci rovněž adekvátně popsány. Jako příklad mohu uvést význam symbolů užitých v tabulkách 5.6 a 5.7 na jejichž popis je odkazováno do publikovaných článků [116, 134]. Nedomnívám se, že tento styl je vhodný pro PhD disertaci. Naopak velmi kladně hodnotím výsledky metody PAS, které považuji za zcela původní a nové vědecké poznatky v oboru výzkumu slitin podrobených SPD. Tyto výsledky mohou významně napomoci rozvoji oboru v následujícím období.

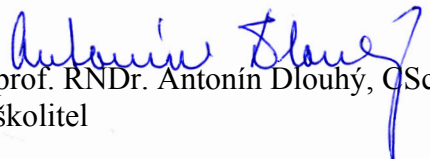
Zde uvádím několik otázek, které považuji v kontextu práce za stěžejní:

- 1) Přesto, že se disertantka v úvodu diskuse na str. 85 věnuje nesouladu hodnot dislokační hustoty získaných vyhodnocením experimentálních dat XRD a PAS, nejsem přesvědčen, že byl tento nesoulad uspokojivě vysvětlen. Která hodnota více odpovídá skutečnosti, ta získaná metodou PAS nebo ta vyplývající z měření XRD? Je možné tento spor rozhodnout dalším nezávislým měřením?
- 2) Z jaké hloubky pod povrchem vzorku pochází signál PAS relevantní pro měření dislokační hustoty a jaká je účinnost detekce dislokací (kolik dislokací musí pozitron na své volné dráze „potkat“ aby anihiloval s elektronem v místě defektu)?
- 3) Je rozdělení velikosti zrna skutečně log-normální? Bylo by třeba optimalizovat dělení do velikostních tříd, viz. např. obr. 5.12 b a fitovat rozdělovací křivku či použít logaritmickou škálu velikostí.
- 4) Jak je definován parametr rozdělení dislokační hustoty M , viz. strany 74-75 a obr. 5.32?
- 5) Lze vyhodnocením XRD signálu skutečně získat spolehlivé informace o podílu šroubových a hranových dislokačních segmentů v mikrostruktuře? Jaký je fyzikální důvod pro rozdíly pozorované např. po metodě ECAP, viz. tabulka 5.1?
- 6) Charakter hranic zrn je možné určit z dat metody EBSD pokud je vynesena rozdělovací křivka úhlu misorientace. Byla tato informace vyhodnocením EBSD experimentů získána?

Závěr

Práci považuji za velmi přínosnou pro obor fyzika materiálů zejména pak pro obor studia mechanismů zpevnění hexagonálních kovů. Autorka se dokázala vynikajícím způsobem orientovat v uvedené problematice a jednoznačně prokázala, že je schopna samostatného tvůrčího řešení. Komisi doporučuji předloženou práci přijmout k obhajobě.

V Brně dne 8.8.2014

prof. RNDr. Antonín Dlouhý, CSc.
školitel